

Ärende: VN/3437/2019

Ändring av lagen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pohjanmaan kärjäoikeuden lausunto työryhmän mietinnöstä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta:

Oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetun lain (jäljempänä tietojärjestelmälaki) tarkoitus on ollut varmistaa henkilötietojen suoja tietojärjestelmässä ja siihen liittyvässä tietojen käsittelyssä. Työryhmä esittää, että tietojärjestelmälakia selkeytetään muuttamalla lain nimike, osa määritelmistä sekä tiedon luovuttamistapoja koskevat säännökset. Pohjanmaan kärjäoikeus puoltaa esitystä tältä osin ja toteaa, että sanamuutokset ja määritelmien lisääminen selkeyttäisivät lakia. On myös tärkeätä, että tietojärjestelmälain nimike ja määritelmät vastaavat 1.1.2020 voimaan tulleen julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (jäljempänä tiedonhallintalaki) käsitteitä, tietosuojasäännöksiä sekä yleiskieltä.

Tuomioistuinten ratkaisuihin kohdistuvat tiedotusvälineiden tekemät tietopyynnöt ovat viime vuosina jatkuvasti lisääntyneet ja ne työllistävät tuomioistuimia entistä enemmän.

Työryhmä ehdottaa mietinnössään, että Oikeusrekisterikeskus voisi luovuttaa tietoja journalistisiin tarkoituksiin jatkossa myös silloin, kun hakuperusteena käytetään henkilön nimeä tai muuta henkilön tunnistetietoa. Tuomioistuimille on tullut yhä enemmän edellä mainitun tyyppisiä ns. avoimia tietopyyntöjä sekä yksityishenkilöiltä, yrityksiltä että tiedotusvälineiltä. Pyyntöihin suostuminen johtaa varsin laajan arkaluonteisia tietoja koskevan tietomäärän luovuttamiseen, mikä voi olla ongelmallista tietosuojalainsäädännön valossa. Tietojärjestelmälain yhtenä tarkoituksena on kuitenkin ollut tehostaa tiedotusvälineiden sekä yleisön tiedonsaantia. Mietinnössä ehdotettu menettely helpottaisi huomattavasti tuomioistuinten työtä. Samalla se edistäisi lain tarkoitusta ja tiedotusvälineiden mahdollisuutta käsitellä henkilötietoja sananvapauspoikkeukseen liittyen. Kärjäoikeus katsoo kuitenkin tärkeäksi, että eri tietolähteistä saatavilla olevien tietojen perusteella ei voida selvittää salassa pidettävän asianosaisen henkilöllisyyttä ja että tämä seikka otetaan huomioon lain valmistelussa.

Mietinnössä todetaan, että oikeuskäytännön yhtenäisyyden varmistaminen helpottuisi ja yhdenvertaisuus oikeuskäsittelyissä lisääntyisi, jos tuomioistuimella olisi katseluoikeus toisen tuomioistuimen ratkaisu- ja päätöstietoihin sekä -asiakirjoihin niin julkisissa kuin salassa pidettävissä asiaryhmissä. Käräjäoikeus puoltaa ehdotusta ja toteaa, että katseluoikeuden lisääminen olisi hyvinkin perusteltua ja helpottaisi tuomioistuinten työtä ja lakisääteisten velvollisuuksien toteuttamista. Samalla se edistäisi oikeuskäytännön yhtenäisyyttä sekä yleistä oikeusturvaa. Käräjäoikeus painottaa kuitenkin, että lainmuutoksessa on otettava huomioon tietosuojalain säännökset henkilötietojen käsittelystä ja suojasta.

Nykyisen tietojärjestelmälain mukaan Oikeusrekisterikeskuksen on poistettava henkilötiedot ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä vuoden kuluessa tietojen toimittamisesta sekä ratkaisua koskevat merkinnät viiden vuoden kuluttua tiedon toimittamisesta. Käräjäoikeus toteaa, että tämä on ongelmallista tiedon saannin kannalta, koska sekä tutkijoilla että tiedotusvälineillä saattaa olla tarvetta yli viisi vuotta vanhoille ratkaisuasiakirjoille. Tuomioistuinten diaarijärjestelmästä tiedot ovat saatavissa paljon kauemmin. Tiedotusvälineet ovat esimerkiksi vaaliehdokkaiden kohdalla saattaneet olla hyvinkin kiinnostuneita myös kymmentä vuotta vanhemmista asioista. Käräjäoikeus toteaa, että työryhmän esitys kymmenen vuoden poistoajasta sekä ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmässä että diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisessa käsittelyjärjestelmässä on hyvin perusteltu ja kannatettava. Poistoaikojen laskeminen ratkaisun antopäivästä olisi myös tarkoituksenmukaista ottaen huomioon oikeusasioiden käsittelyjen kesto. Tiedot jäävät tuomioistuinten omiin järjestelmiin myös edellä mainitun poistoajan jälkeen ja ne ovat saatavilla tuomioistuinten järjestelmästä jopa 20-30 vuotta. Vaikka tiedot ovatkin tällä tavoin vaivattomammin saatavissa yhdestä paikasta edellä mainitun poistoajan jälkeen, on jossain määrin epävarmaa, johtaako esitetty muutos tällaisten kyselyiden määrän olennaiseen vähentymiseen, kun eri lähteistä saatavilla tiedoilla on näin suuri ero ja kyselijöille saattaa olla helpompaa pyytää kaikki tiedot kerrallaan yhdestä paikasta eli tuomioistuimesta. Tietojärjestelmälailla sekä nyt kyseessä olevilla muutoksilla ei ole myöskään vaikutusta tuomioistuinten omien asianhallintajärjestelmien käyttöön tai niihin talletettujen tietojen luovuttamiseen. Käräjäoikeus kiinnittää tämän vuoksi huomiota myös tarpeeseen tehdä lakimuutoksia ja selvennyksiä tuomioistuinten velvollisuuteen antaa tietoa omista asianhallintajärjestelmistä.

Pohjanmaan käräjäoikeus puoltaa mietinnössä esitettyä.

Lausunto on laadittu Kät ja tietosuojavastaava Sandra Wallinin esityksen pohjalta.

Pohjanmaan käräjäoikeus